

НАЦИОНАЛЕН МЛАДЕЖКИ ФОРУМ

ПОЗИЦИЯ ОТНОСНО ПРИЗНАВАНЕ НА НЕФОРМАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ СТАНДАРТИ И ВАЛИДИРАНЕ

Приета на Общо събрание на НМФ, 14.06.2014 г., гр. Бургас

Актуализирана на Общо събрание на НМФ – 14.12.2014 г., гр. София

ПРЕАМБЮЛ

Национален младежки форум /НМФ/ е най-голямата формална младежка платформа в България, обединяваща 41 младежки организации и представляваща чрез своите организации членове над 100 000 млади хора. Мисията на организацията е да представлява интересите на младите хора в България и техните нужди, извеждайки на преден план значението и важността на младежките организации, тяхното развитие и участие в социалните и обществено-политическите процеси и да осигурява ефективен структурен диалог чрез сътрудничеството със съответните заинтересовани страни и институции, взимащи решения в младежката политика.

В рамките на тази официална позиция и в бъдеще с цел уеднаквяване на използваните термини приемаме, че понятието „неформално образование“ (НФО) е еднозначно и съпоставимо с понятията „неформално обучение“ (НФО) и „неформално учене“ (НФУ).

Стъпки към валидирането на резултатите от неформалното образование

Национален младежки форум /НМФ/ е най-голямото младежко обединение в България, което включва в състава си 41 младежки организации и е с основна мисия да изведе на преден план ролята и значението на младежките организации и младежката работа в развитието и създаването на активни и компетентни млади хора, които могат да се реализират и допринесат за едно проспериращо общество.

1. ВЪВЕДЕНИЕ:

Образованието и обучението формират рамката и основата, върху която младите хора конструират живота си. В сферата на личностното развитие за включване и участие в обществения живот или за бъдещия им професионален живот качеството на образованието и обучението е това, което трябва да гарантира, че всички млади хора са подготвени, активни и компетентни граждани. Достъпът до качествено образование и обучение не е привилегия, а право на всеки млад човек в България. Освен формалното образование, което всеки български гражданин има по право, Национален младежки форум приема официална позиция относно валидирането на резултатите от неформалното образование (НФО), изработена по време на обучителен семинар на организацията „Валидиране на неформалното учене“, 12-14 юни 2014г., гр. Бургас.

Осъзнавайки значението на висококачественото неформално образование, както и неговото въздействие върху развитието на младите хора, смятаме, че е време институциите, бизнесът, неправителствените организации и обществото да приемат стандарти за неговото развитие, приемане, сертифициране и валидиране и да започнат прилагането на тези стандарти в работата си.

Неформалното образование е основна линия на взаимодействие между младежките организации и младите хора. Националната стратегия за учене през целия живот 2014 – 2020 г. поставя и признава 2 водещи факта:

- Независима оценка на ефекта от програмата на ЕК „Младежта в действие“ посочва, че „неформалното обучение, предоставено от НПО, е изключително ефективно за изграждане на ключови компетентности, както и на меки умения“.
- Младежките и неправителствените организации са доставчици на неформалното обучение.

Вземайки под внимание факта, че все още неголям процент от българските младежи, а и от българските граждани използват форми на НФО, ние вярваме, че валидирането и стандартизирането на резултатите от процесите на неформално образование е съществена стъпка, която обществото ни трябва да предприеме.

2. ЦЕЛ НА НАСТОЯЩИЯ ДОКУМЕНТ:

Да изготвим и предложим на вниманието на институциите, организациите и обществото стъпки и методи за валидиране и въвеждане на стандарти за качеството на неформалното образование, като така:

- Помогнем за повишаване разпознаваемостта на ползите от неформалното образование в обществото и бизнеса;
- Осигурим по-доброто качество на неформалното образование;
- Повишим интереса на младите хора към формите на неформално образование.

3. ОСНОВНИ ДЕФИНИЦИИ:

Позовавайки се на вече приетите позиции и документи в сферата:

- „Наръчник за валидиране на знания, умения и компетентности, придобити чрез неформално и самостоятелно учене“, разработен от НАПОО , 2012 г.;
- „НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОД 2014 – 2020 ГОДИНА“, приета от НС през 2014 г.;
- Policy Paper on Youth organisations as non-formal educators – recognising our role на Европейски младежки форум от 2003 г.;
- Доклад от НАЦИОНАЛНА СРЕЩА НЕФОРМАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ ВАРНА, ЮНИ 2013 г.;
- Policy Paper on Non-formal Education: A framework for indicating and assuring quality

РАБОТНАТА ГРУПА РАЗРАБОТИ И ПРИЕ СЛЕДНИТЕ ДЕФИНИЦИИ И ТЕРМИНИ:

Формално образование/обучение се извършва в организирана и структурирана среда, специално предназначена за учене, и обикновено води до присъждането на квалификация в повечето случаи под формата на свидетелство или диплома. Включва

системи за общо образование: начално, професионално, средно общо образование и висше образование.

Неформално образование/обучение/учене се случва извън формалната образователна система, но е с ясно структуриран образователен процес и с ясни образователни резултати. Основното изискване за неформалното образование е доброволното участие, като в края на процеса участниците могат да бъдат сертифицирани за натрупаните знания. Обучаващият се има активна роля в процеса. През 2008 година най-голямата младежка организация в Европа - Европейски младежки форум (YFJ) прие своя политически документ за неформалното образование и очерта рамките на разпознаване и качество в сферата на НФО. Според него неформалното образование (НФО) е организиран обучителен и образователен процес, който се провежда успоредно с масовите системи на образование и обучение и не води задължително до сертифициране. Участниците се включват на доброволни начала и играят активна роля в процеса на обучение. За разлика от информалното учене, т.нар. самостоятелно учене, при което обучението се случва по-малко съзнателно, човек обикновено е наясно с факта, че учи и се усъвършенства чрез неформалното образование.

Самостоятелно учене е лично и не винаги осъзнато придобиване на знания и компетенции през целия живот на индивидите. Няма юридическа форма на сертифициране или признаване.

Валидирането се разглежда като процес на идентифициране, оценяване, признаване и сертифициране на знания, умения и компетентности, придобити в резултат на неформално и самостоятелно учене, както и на основата на професионален и/или практически опит. Валидирането на резултати от неформално и самостоятелно учене е дефинирано като приоритет в областта на ученето през целия живот в редица общоевропейски политически, стратегически и програмни документи в областта на образованието и обучението.

Стандартизация е уеднаквяване на заложените очаквания за резултат. Значение на думата „стандарт“ според Български тълковен речник в електронното му издание приемаме за значима дефиницията: Еталон; Държавен документ, стандарт; Преносно: Равнище на задоволеност на човешките потребности в дадено общество, държава. Висок жизнен стандарт; Норма, образец.

В рамките на този документ предлагаме значението на термина стандарт като: Документ, разпознат и признат на държавно ниво, който определя общите изисквания към качеството на предлаганите обучения в сферата на НФО.

Качество на неформалното образование в младежките неправителствени организации е степента, в която определените нужди и изисквания на обществото и обучаемите се срещат и покриват. Качеството в сферата на НФО на местно и национално ниво следва да бъде определено според нуждите на заинтересованите страни. Като такива определяме – на първо място младите хора и младежките организации, участниците в НФО, които не са младежи, други НПО, бизнес сектор, синдикални организации и държавна администрация. При определяне на качеството следва да се вземат предвид нуждите на обществото на местно и национално равнище.

Стандарт за качество е рамката за стандарт за качество. Тя стъпва на дълбоко разбиране на специфичните нужди от неформалните образователни процеси, предоставени от младежките неправителствени организации и други НПО. Стандартът за качество по отношение на валидирането на неформалното образование следва да се разчита като единна база и унифициращ елемент, пряко зависещ от нуждите на заинтересованите страни, както и да бъде разглеждан като единна разпознаваема единица за качество на проведените практики в сферата на НФО.

Оценка на качеството се приема, че може да бъде изготвянето на годишен доклад и становище за реализираните резултати, постигнати посредством практики в сферата на НФО в полза на участниците в него, на обществото и в полза постигане на целите на Европейската стратегия – Европа 2020.

Сертификация е издаването на документ, признат, издаден и акредитиран от сертифицираща институция с участието на НАПОО като такава или като гарант за качеството на документа.

4. ЦЕЛЕВИ ГРУПИ:

Има три основни целеви групи, които касае приемането на този документ:

1. Професионалисти и специалисти, които работят в сферата на НФО за изготвяне, реализиране и анализ на обучителния процес. Младежки работници, които работят в сферата на младежките дейности и/или дават платформа за личностното развитие на отделния индивид. Можем да наречем тази целева група „доставчици на НФО“.
2. Работодатели, представители на съсловни организации, представители на синдикатите и на държавната администрация.
3. Обществото като цяло и в частност всеки индивид, който се стреми към осъзната доброволна себerealизация и личностно развитие както в професионалната, така и в личната сфера. Към участниците в НФО не трябва да съществува дискриминация по какъвто и да било признак спрямо спецификата на всяка обучителна дейност.

5. НФО КАТО СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТ В ИЗРАБОТВАНЕТО И ПРИЛАГАНЕТО НА ПОЛИТИКИ

Неформалното образование намира своето приложение за задоволяване на интересите и потребностите на отделния индивид към дадена компетентна област. НФО служи в полза на обществото и се взема под внимание при съставянето на политики, касаещи образованието и обучението на всички нива в Р България.

В България все още не е изготвен стратегически документ, касаещ развитието и валидирането на НФО и ние приемаме, че неговото обсъждане на национално ниво и влизане в приоритетите на всички нива на правенето на политики може да се достигне само чрез разработването на такъв задълбочен документ.

Според проучване на Европейски младежки форум 61% от работодателите разпознават развитите ключови компетенции чрез НФО. Според Националната стратегия за учене през целия живот 2014-2020 г. неправителствените организации (сред тях и младежките) са основен доставчик на НФО.

За да се разреши проблема с липсата на стандарти за качество и валидиране на НФО считаме за най-удачно да се формира експертна група от представители на младежките организации, други компетентни обучителни НПО (ЦПО), МОН, НАПОО, МТСП, синдикати и работодателски организации, които да формират стандартите и да дадат методологията за валидиране на НФО. В тази методология препоръчваме задължително да се създаде входно и изходно ниво, с което да се измерва първоначалното ниво и успеваемостта на проведените дейности в сферата на НФО.

В тази връзка и като се основаваме на добрите практики в България и Европа предлагаме създаването система за валидиране, която според нас трябва да включва:

6. ВАЛИДИРАНЕ НА НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИ ОРГАНИЗАЦИИ И ОБУЧИТЕЛИ

Валидиращи и контролиращи органи.

Процесът на валидиране би трябвало да изпълнява следните стъпки:

- Валидиране на обучителните програми на НПО – по предварително зададени критерии контролният орган признава обучителния план на организацията. Предлагаме да бъде изготвена обща структура на провеждани обучения, чрез които участниците ще имат възможност да валидират натрупани образователни компетенции. Общата структура да бъде съгласувана с валидиращия национален орган.
- Възможни са три варианта на сертифициране:
 1. Сертифициране на неправителствена организация за цялостна система на обучение - програма.

2. Сертифициране на отделни физически лица, доказващи правоспособност да водят неформално обучение - обучители.
3. Сертифициране на физически лица, които желаят да валидират свои умения и компетенции (различни от точка 1 и 2).

Сертифициращ орган:

- Сертифициращият орган се състои от членове, избирани на квотен и ротационен принцип на всеки три години. Те биват представители на неправителствени организации, работодатели и експерти.
- Сертифициращият орган се избира след обществена дискусия, на която биват поканени заинтересовани страни (младежки организации, други НПО, работодатели, синдикати, МОН, НАПОО)
- Сертифициращият орган може да бъде част от НАПОО, но бива под пряк контрол на сертифицираща експертна комисия (независима контролна сертифицираща комисия)
- Сертифициращият орган трябва да обновява критериите и стандартите при застъпване на мандата си.

Контролната сертифицираща комисия (КСК):

Контролната сертифицираща комисия също бива избирана след обществена дискусия на (ротационен и квотен принцип), иницирана от неправителствения сектор, работодателски и синдикални организации.

Нейните задачи са:

- Да следи работата на сертифициращата комисия;
- Да получава и разглежда сигнали за нередности от кандидатстващите организации и физически лица за дейността на сертифициращия орган;
- Да излезе с решение по казуса в срок от 7 (седем) работни дни;
- Да насрочва конкурсите за сертифициране четири пъти годишно, като информация за крайните срокове да бъде публикувана на сайта на сертифициращият орган в началото на всяка календарна година;
- Да определи предварително необходим набор от документи, които да бъдат подадени от кандидатстващите НПО;
- Да изпрати решението за сертифициране на НПО до две седмици след заседание на комисията;
- Да определи предварително необходим набор от документи, които да бъдат подадени от кандидатстващите физически лица;
- Да изпрати решението за сертифициране на НПО до две седмици след заседание на комисията;
- Да регламентира процес на обжалване на решението;
- Периодът на валидност на сертифицирането е както следва:
 - за НПО – три години;

- за физически лица, доказващи правоспособност да водят обучения – три години;
- за физически лица, валидиращи придобити умения и компетенции – безсрочно;
- Сертифицираните НПО и физически лица влизат в регистър и получават уникален регистрационен номер, който присъства на сертификатите, издавани след проведеното от тях обучение.

Изискванията към критериите и методология включват:

- Да се извършва документирана оценка на въздействието на база вече изпълнени проекти и обучения. Тази оценка трябва да отчита нивото на входа и на изхода на обучителния процес за участниците;
- Представяне на обратна връзка от участниците;
- Представяне на конкретна методология и добри практики, свързани с НФО;
- Представяне на вече работещи практики в различни среди;
- Физическите лица, кандидатстващи за правоспособност за обучители, е необходимо да имат поне три самостоятелни тренировъчни курса (да са участвали в изготвянето и подготовката на методология, изпълнението и анализ на резултатите.);
- Физическите лица, кандидатстващи за правоспособност за обучители, да представят документация за реализирани вече проекти, добри практики и обратна връзка от участниците;
- Физически лица, които желаят да валидират свои умения и компетенции, е необходимо да преминат изпит, в който да демонстрират придобитите умения и да представят следните документи:
 - Препоръка и оценка от сертифициран ментор/обучител;
 - Самооценка;
 - Документ, удостоверяващ участие и проверка на придобитите знания, умения и компетенции в следствие от проведени обучителни процеси;
 - Други документи и примери, предоставящи доказателства за използването на придобити умения и компетенции.

7. ПОЛЗИ ОТ ВАЛИДИРАНЕ НА НЕФОРМАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Конкретни измерения на преки ползи за младите при използването на различни инструменти за валидиране:

- Инструментите за валидиране /като ECVET, Международна награда на херцога на Единбург и др. / са ориентирани пряко към образователните резултати и наличните компетенции в индивида. Младият човек ще има пред себе си доказателство за придобити знания, умения и компетенции;

- Младият човек ще знае как да разпознава и представя компетенциите си и как да ги „разменя“ за единица време, което означава, че ще може да продължи развитието си в различни образователни институции или организации като надгражда своите знания, умения и компетенции без да се налага да повтаря едни и същи обучителни курсове, сесии и пр.;
- Младият човек ще има водеща роля в собственото си развитие и ще осъзнава какво още иска да развива и какво вече притежава. Поемането на отговорност, пряко свързана с ефективно развитие, е част от устойчивата мотивация и поведение при реализирането на процеси, проекти, дейности и пр. във всяка една сфера на обществения живот;
- Инструментите за валидиране /като ECVET, Международна награда на херцога на Единбург и др./ ще понижат значително възрастта, от която младите хора започват да поемат отговорност за собственото си развитие, нужди и интереси. Като инструмент, част от средното образование, ECVET има силно влияние върху висшето образование и гъвкавостта на учебните планове в българските висши училища по отношение признаването на курсове, взети и валидирани в предишната образователна степен, също и да преосмислят стойността на времето, с което ще взаимодействат с учещите се. Международната награда на херцога на Единбург има пряко отношение към социалното включване и реализиране на младия човек в различни общности;
- Инструментите за валидиране ще улеснят и мотивират все по-голяма образователна мобилност в рамките на Европейската общност;
- Различните общи европейски инструменти припомнят, че страните имат ангажимент да синхронизират образователните си системи и така да насърчат европейските граждани да се възползват от основното си право в рамките на Европейския съюз, а именно - свободното придвижване.

8. ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

На база препоръките на Европейските институции и становищата на експерти от младежки и обучителни неправителствени организации в България и Европа се състави следният документ, който в своята същност цели да представи нуждата от стандартизирани критерии за валидация на неформалното образование и обучение и да предложи конкретна методология и инструментариум за тяхното прилагане.

С приемането на този документ НМФ заявява своята позиция за прилагането на стандарти за качество и признаването на НФО в България като разработва конкретни предложения за реализиране на процеса, съобразени с европейски и международни стандарти в областта. Надяваме се, че ще бъдем последвани както от институциите, така и от други организации, които да застанат зад нашата активна позиция и действия